

Оригинални научни рад
УДК: 821.163.41.09-31 ДЛБАХАРИ Д.
81'255.4
DOI: 10.5937/zrffp56-66002

ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНОСТ У ДУТОПРЕВОДУ РОМАНА ЦИНК ДАВИДА ДЛБАХАРИЈА

Слава М. ИВАНОВИЋ МИЛЕНКОВИЋ¹

Ирена М. ПАНТИЋ²

Академија струковних студија косовскометохијска

Одсек Пећ

Лепосавић (Србија)

¹ slava.ivanovic@akademijakm.edu.rs; <https://orcid.org/0009-0008-8456-778X>

² irena.pantic@akademijakm.edu.rs; <https://orcid.org/0009-0005-4410-7189>

Примљен: 24. 3. 2026.
Прихваћен: 21. 9. 2026.

ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНОСТ У АУТОПРЕВОДУ РОМАНА *ЦИНК* ДАВИДА АЛБАХАРИЈА³

Кључне речи:
интердисципли-
нарност;
аутопревођење;
Давид Албахари;
транслатологија;
културни
трансфер.

Сажетак. У овом раду анализирамо специфичности аутопревођења на примеру романа *Цинк* (1988) Давида Албахарија и његове енглеске верзије *Tsing* (1997). Предмет истраживања је улога интердисциплинарног приступа у решавању комплексне преводачке проблематике, са посебним фокусом на спрегу лингвистичких и ванлингвистичких фактора. Полазимо од хипотезе да писац као аутопреводац користи своју специфичну позицију и двоструку компетенцију како би извршио креативну реконтекстуализацију дела, чиме аутопревод престаје да буде пука копија и постаје аутономан чин „поновног писања” (енгл. *rewriting*). У раду користимо компаративну методу анализе изворника и превода, ослањајући се на теоријске поставке транслатологије које дефинишу стратегије доместикације и форинизације. Резултати истраживања указују на то да темељно познавање културолошког и историјског контекста дела омогућава аутопреводиоцу да приликом избора преводачких решења у већој мери узме у обзир специфичности циљне културе и контекста, чиме се превазилазе ограничења дословног превода.

³ Корпус за рад обезбеђен је приликом припреме материјала за докторску дисертацију *Интердисциплинарности у аутопреводу аутора савремене прозе на енглеском и српском језику* Славе Ивановић Миленковић, одбрањене 2024. године на Филолошком факултету у Београду.

Увод

Аутопревођење представља специфичну транслатолошку праксу која нуди аутентичан увид у преводилачке поступке и стратегије, те као таква захтева темељније научно истраживање. Изучавање аутопревода доприноси широј дебати у оквиру студија превођења о променљивим границама између аутора и преводиоца (Bassnett, 2013, стр. 15). У овом раду анализирамо процес аутопревођења на примеру романа *Цинк* (1988) Давида Албахарија и његове енглеске верзије *Tsing* (1997). Истраживачки фокус усмерен је на интердисциплинарни приступ као методолошки оквир за сагледавање и решавање сложене преводилачке проблематике.

Двојезични аутори који приступају самопревођењу суочавају се са изазовом премошћавања културолошких, семантичких и историјских разлика између два језичка система и културна контекста. У том смислу, значајну улогу има интердисциплинарни приступ, који омогућава свеобухватније сагледавање друштвене и језичке стварности којом је изворно дело прожето. Аутопревођење се, стога, може посматрати као својеврсни комуникациони мост који омогућава продуктиван дијалог између различитих култура (Petrucă, 2013, стр. 132). Успешност аутопревода произлази из спреге ауторске компетенције и свести о различитим начинима конституисања и дистрибуције значења у различитим културним и традицијским контекстима. Уместо инсистирања на концепту адекватности, који код Турија (Toury, 1995, стр. 56) подразумева примарно ослањање на норме изворног текста, у овом раду фокус је усмерен на концепт функционалне прихватљивости (енгл. *acceptability*). Прихватљивост подразумева оријентацију превода ка нормама циљне културе, при чему се настоји очувати комуникативна функција и вредност изворног текста у новом језичком и културном контексту (Toury, 1995, стр. 57).

Циљ овог рада јесте да се кроз анализу Албахаријевог аутопревода утврди на који начин интердисциплинарни приступ може послужити као инструмент за обликовање естетски и функционално успешног преводног текста. Темелно познавање садржаја и поетике изворног дела, језичких

система и социокултурних контекста пружа аутопреводиоцу специфичну епистемичку предност. Ова привилегована позиција омогућава аутору већу слободу у реинтерпретацији сопственог књижевног израза, будући да истовремено располаже ауторском и преводачком компетенцијом, што га у одређеним аспектима издваја у односу на екстерне преводиоце, који су у већој мери упућени на тумачење и интерпретацију изворног текста (Hokenson & Munson, 2007, стр. 161). У том смислу, аутопревод се може посматрати као вид „поновног писања” (енгл. *rewriting*) који не само што допуњује ауторски опус већ и омогућава да књижевно дело у новом језичком и културном контексту добије измењен, односно транскултурно конституисан идентитет.

Давид Албахари је придавао изузетан значај преводаштву, често истичући да себе доживљава првенствено као „преводиоца који пише” (Plić i Georgijev, 2004). Овакав став потврдио је и у личном интервјуу који је Ивановић Миленковић спровела 2023. године, а који је интегрално анализиран у оквиру докторске дисертације (Ивановић Миленковић, 2024). Давид Албахари је сматрао да је „превођење по сродности” кључно за успешно преношење књижевног сензибилитета, чиме се преводац позиционира као активни интерпретатор текста (Steiner, 1975, стр. 298).

Методологија истраживања

У овом поглављу детаљно излажемо методолошки инструмент и теоријске поставке на којима почива анализа Албахаријевог аутопревода. С обзиром на то да аутопревођење не посматрамо као механички пренос значења већ као сложен процес лингвистичке и културолошке реконтекстуализације, истраживање је постављено строго интердисциплинарно. Овакав приступ нам омогућава да феномен посматрамо кроз призму транслатологије, али и социолингвистике и студија културе, чиме се наглашава нераскидива веза између језичког израза и ванјезичке стварности. Прецизно дефинисање аналитичких категорија у овом раду ослања се на темеље књижевног превођења које је поставио Антон Попович (Porović, 1976, стр. 88).

Предмет, корпус и критеријуми селекције

Предмет истраживања је компаративна анализа изворног текста (ИТ) на српском језику и циљног текста (ЦТ) на енглеском језику. Корпус обухвата репрезентативне ексерпте из романа *Цинк* (1988) и његовог аутопревода *Tsing* (1997). Приликом одабира примера водили смо се критеријумом „преводачке изазовности”. То значи да нису анализирани насумични делови текста, већ они сегменти у којима се јасно уочава интервенција аутора у домену локализама, идиоматских израза, историјских референци и културно специфичних појмова који захтевају више од пуког лексичког еквивалента.

Научне методе и њихова апликативност

Са циљем постизања максималне прецизности и објективности, у раду користимо спрегу неколико комплементарних научних метода:

1. Компаративна метода. Она представља окосницу рада и омогућава паралелно сагледавање изворника и превода. Кроз ову методу идентификујемо сва одступања од изворног текста која Албахари свесно уводи, анализирајући их не као грешке већ као стратегијске одлуке усмерене ка циљном читаоцу.

2. Контрастивна лингвистичка анализа. Она фокус ставља на системске разлике између српског и енглеског језика. Ова метода помаже нам да утврдимо шта је у преводу последица граматичких норми језика циља, а шта је плод ауторске слободе и креативности. Приликом лексичког поређења изворника и превода коришћена је релевантна лексикографска грађа, укључујући и *Oxford English-Serbian Student's Dictionary* (2006).

3. Дескриптивно-аналитичка метода. Она се користи за детаљан опис сваког појединачног примера. Овде не остајемо само на нивоу констатације промене већ дубински анализирамо контекст у којем је промена настала и њен утицај на естетску вредност текста.

4. Квантитативни приступ. Иако је рад примарно квалитативан, увођењем статистичких елемената утврђујемо доминацију одређених преводилачких поступака. Тиме добијамо јасну слику о томе да ли се Албахари чешће ослања на доместикацију (приближавање текста циљној култури) или форинизацију (очување страности изворника).

Фазе истраживачког процеса

Како бисмо осигурали систематичност и објективност резултата, истраживање је структурирано кроз четири диференциране фазе, од којих свака доприноси финалној синтези закључака:

1. Прикупљање и примарна селекција грађе. Ова фаза подразумевала је детаљно ишчитавање романа *Цинк* и његове енглеске верзије *Tsing*, уз истовремено мапирање сегмената који су претрпели најзначајније трансформације. Формиран је корпус који служи као база за даљу контрастивну анализу.

2. Теоријско-методолошко утемељење. У овој фази извршена је анализа релевантне транслатолошке литературе. Дефинисани су кључни концепти преводилачких стратегија на макроплану (доместикација/форинизација) и конкретних поступака на микроплану, чиме је постављена теоријска мрежа за вредновање Албахаријевих решења.

3. Квалитативна и квантитативна обрада података. Након селекције, приступили смо класификацији примера према утврђеној типологији.

Сваки пример је дескриптивно анализиран, уз разматрање потенцијалне преводачке намере и културолошког учинка.

4. Синтеза резултата и финализација закључака. Последња фаза обухвата обједињавање свих анализираних примера ради доношења генералног закључка о природи Албахаријевог аутопревода као специфичног вида „поновног писања” текста за нову рецепцијску реалност.

Референца на примарну изворну грађу и ауторски контекст

Важан епистемолошки стуб овог рада представљају подаци и увиди прикупљени током вишегодишњег истраживања за потребе докторске дисертације *Интердисциплинарности у аутопреводу аутора савремене прозе на енглеском и српском језику* (Ивановић Миленковић, 2024).

У том контексту, посебно истичемо непосредну комуникацију са Давидом Албахаријем током 2023. године. Иако је план за вођење опсежног, структурисаног интервјуа само делимично реализован услед објективних околности, добијени одговори и ставови су драгоцени.⁴ Они нам омогућавају да дубље разумемо Албахаријеву преводачку филозофију, коју он често описује као „превођење по сродности”. Коришћење ових „инсајдерских” информација, које су интегрално анализирани и научно верификоване у поменутој дисертацији, пружа нам јединствену прилику да објаснимо одређене транслатолошке дилеме које би се, без увида у ауторову личну намеру, могле погрешно интерпретирати.

Теоријски оквир и класификација преводачких постојања

У поступку анализе Албахаријевог аутопревода, примењене преводачке технике на микроплану класификујемо према таксономији коју предлаже Хлебес (Hlebec, 2009, стр. 40–51). Међутим, да би оваква таксономија била методолошки утемељена, неопходно је успоставити јасну хијерархијску дистинкцију између преводачке стратегије и преводачког поступка.

⁴ Иако је иницијални план био да се са Давидом Албахаријем спроведе структурирани интервју у пуном обиму, услед тешке болести, а касније и смрти аутора, процес је само делимично реализован. Ипак, увиди и одговори које је аутор пружио током 2023. године за потребе истраживања интегрално су обрађени и верификовани у оквиру докторске дисертације *Интердисциплинарности у аутопреводу аутора савремене прозе на енглеском и српском језику* (Ивановић Миленковић, 2024) и део су личне документације аутора *Необјављени интервју са Давидом Албахаријем: О постојању аутопревођења* (Ивановић Миленковић, 2023), те се у овом раду користе као релевантна изворна грађа.

Док се преводилачки поступци дефинишу као конкретне, лингвистички детерминисане технике које се примењују на микроплану реченице, преводилачка стратегија представља свеобухватну, телеолошку пројекцију аутора. Она конституише макроплански оквир који усмерава процес реконтекстуализације текста у целини, одређујући доминантан смер ка доместикацији (асимилацији у циљну културу) или форинизацији (очувању специфичности изворног текста) – стратегији којом се свесно чува културна „Другост” изворника (Venuti, 1995, стр. 20). У складу са савременим транслатолошким приступом, који заступају и аутори попут Моне Бејкер (Baker, 2018) и Ентонија Пима (Pym, 2010), стратегија није само технички избор већ аксиолошко позиционирање аутора према сопственом и туђем језику.

Овај методолошки инструмент омогућава нам да прецизно идентификујемо лингвистичке трансформације које аутор свесно врши приликом преношења текста на енглески језик. Уместо дескриптивног набрајања општепознатих дефиниција, фокус стављамо на функционалну примену поступака који су се показали као доминантни у истраживаном корпусу:

1. Морфолошка и синтаксичка замена. Обухвата транспозицију врста речи и промене унутар сложених реченичних структура (енгл. *syntactic shift*) ради постизања природности израза у духу енглеског језика.

2. Семантичке промене. Процеси конкретизације (енгл. *narrowing of meaning*) и генерализације (енгл. *widening of meaning*), којима аутор прилагођава лексику специфичностима језика циља.

3. Интермедијални преводилачки поступци. Употреба антонимијског превода, компензације и аналогije у ситуацијама када је неопходно очувати стилску нијансу или културолошку референцу која нема директан еквивалент (Hlebec, 2009, стр. 40–51). Ови поступци делују као инструменти реализације одабране макростратегије.

4. Ауторска парафраза. Поступак којим Албахари, користећи своју двоструку компетенцију, реинтерпретира конотацију изворника уз очување основне референце.

Оваква класификација омогућава нам да у наредном поглављу детаљно документујемо како интердисциплинарни приступ утиче на избор конкретног преводилачког решења у Албахаријевом аутопреводу.

Феноменологија аутопревођења у савременом српском књижевном контексту

Иако пракса књижевног аутопревођења у оквирима српско-енглеских језичких додирова није масовна појава, она представља изузетно плодно поље за истраживање односа између ауторског идентитета и језичке алтернатије. Традиција истраживања писаца-преводилаца обухвата и класичне примере

попут Луиђија Пирандела, чији је рад на самопреводу поставио кључна питања о језичкој алтернацији и ауторском идентитету (Salibra, 1977, стр. 258). Рецензија савремене продукције указује на неколико најистакнутијих примера у којима су аутори преузели улогу сопствених преводилаца на енглески језик, чиме су своја дела директно интегрисали у глобални књижевни систем. Међу њима се издвајају Весна Голдсворти са романима *Gorsky* (2015) / *Горски* (2015) и *Iron Curtain* (2022) / *Гвоздена завеса* (2022), Лана Басташић са делом *Ухваћен зеца* (2018) / *Catch the Rabbit* (2021), као и Давид Албахари, чији ће романи *Цинк* (1988) / *Tsing* (1997) бити предмет наше детаљне анализе. Албахаријев *Цинк* јесте интроспективно и фрагментарно приповедање о односу сина и мајке, сећању, идентитету и распаду породичне историје, који открива колико је тешко разумети прошлост и истину о другој особи.

Такође је неопходно истаћи да са Голдсворти, Басташић и Албахаријем списак аутора аутопреводилаца није коначан. Савремена транслатолошка мапа обухвата и друге ауторе и језике, попут Дејана Тиага Станковића, ромских песника Руждије Сејдовића, Хедине Сијерчић и других који кроз самопревод врше специфичан културни трансфер. Ипак, Албахаријев приступ заузима посебно место због специфичне природе његове диглосије.

Давид Албахари, рођен у Пећи, свој идентитет и књижевни израз дубоко је укоренио у српски језик, али је његов животни пут и дугогодишњи боравак у Канади крајем XX века довео до развоја високе двојезичне компетенције. Овај дипломирани англиста није само преводио своје мисли већ је кроз дводеценијски суживот са англофоним окружењем усавршио енглески језик до нивоа који му је омогућио да делу приђе изнутра, из самог језика циља. Питање избора књижевног језика и писања „између два језика” представља комплексну социолингвистичку појаву карактеристичну за двојезичне ауторе (Arnau i Segarra et al., 2002, стр. 45). За разлику од конвенционалног преводиоца који тежи ка адекватности у односу на оригинал, Албахари као аутопреводац поседује „ауторску лиценцу” која му дозвољава не само да текст пренесе већ и да га реинтерпретира. Управо та слобода интервенције у сопствени текст, поткрепљена врхунским познавањем оба језичка и културна кода, чини аутопревод романа *Цинк* парадигматичним примером за проучавање лимиалних простора између два језика.

Хијерархијска диференцијација: дихотомија макростратегија и операционализација микростратегија

Диференцијација између доместикације и форинизације као примарних теоријских конструката у овом раду почива на чињеници да поменуте категорије представљају макростратегије које конституишу идеолошки и поетички оквир превода. За разлику од микроступака (попут транспозиције,

пермутације или синтаксичке замене), који функционишу као локалне језичке трансформације, доместикација и форинизација одређују телеолошку димензију аутопревода – односно, коначни циљ рецепције дела у новом социокултурном систему.

Разлози за овакво издвајање и хијерархијско претпостављање ових категорија су дубоко методолошки:

1. Културолошка парадигма Другости. Ове макростратегије рефлектују ауторов аксиолошки однос према сопственом језичком и културном идентитету. Док форинизација функционише као инструмент отпора етноцентричној асимилацији, чувајући специфичне семантичке нијансе изворника, доместикација тежи ка редукцији културних баријера ради постизања комуникативне транспарентности и течности (енгл. *fluency*).

2. Суверенитет аутопреводиоца. У специфичном контексту аутопревода, ова подела постаје простор преговарања између ауторског „ја” у изворном језику и новоформираног идентитета у језику циља. Издвајање ових стратегија омогућава нам да утврдимо да ли Давид Албахари сопствену прозу третира као фиксиран артефакт (форинизација) или као флуидну основу подложну поновном писању (енгл. *rewriting*) за нову публику (доместикација). Феномен књижевне аутономије у самопреводу често се анализира кроз призму (а)нормалности језичког израза, што је предмет истраживања и новијих студија (Roscoff, 2015, стр. 112).

3. Инструментална природа микропоступака. Сви идентификовани микропоступци – од аналогije до еуфемизма – заправо представљају модусе операционализације одабране макростратегије. На пример, поступак аналогije често делује у служби доместикације, док се дослован превод или описни превод типично јављају као експоненти форинизације.

Управо ова хијерархијска поставка омогућава да квантитативни подаци приказани у наредним поглављима не остану на нивоу пукe статистике већ да се интерпретирају као индикатори свесних поетичких одлука аутора.

Експликација корџуса: љрајмајичка и културолошка реконтекстуализација у аутопреводу

Спровођење дескриптивне анализе на корпусу романа Цинк Давида Албахарија захтева прецизно мапирање сваког појединачног преводилачког избора у односу на ширу, телеолошку замишљену преводилачку стратегију.⁵ Како би се адекватно одговорило на сложеност овог аутопревода, у овом поглављу детаљно елаборирамо поступке на микроплану, дефинишући их

⁵ Сваки сегмент анализе праћен је прецизним цитирањем страница изворног текста (ИТ) и циљног текста (ЦТ) према издањима наведеним у одељку Литература.

као инструменте макропланског позиционирања између доместикације и форинизације. Ослањајући се на теоријске парадигме које заступају Бејкер и Пим, процес превођења не посматрамо као пуку лингвистичку транскодификацију већ као комплексну интердисциплинарни операцију у којој аутор користи своју двоструку језичку компетенцију за успостављање функционалне еквивалентности унутар новог културног система.

Макростратегијски оквир: дијалектика форинизације и доместикације

У анализи аутопреводиоачког корпуса романа *Цинк*, стратешко позиционирање аутора између два пола – форинизације и доместикације – не представља само лингвистички изазов већ дубоко идеолошки и поетички чин. Како наглашавају водећи теоретичари попут Бејкер (Baker, 2018, стр. 221) и Пима (Рум, 2010, стр. 124), преводац се константно креће кроз простор „преговора” између захтева изворне културе и очекивања циљне публике. Иако већина теоретичара афирмише овај процес, постоје и критички гласови који указују на теоријске проблеме самопревођења (Whyte, 2002, стр. 67).

Стратегија форинизације: очување културне „Другости”

Форинизација, као концепт који је теоријски утемељио Лоренс Венути (Venuti, 1995, стр. 20), подразумева свесно задржавање елемената изворног језика и културе у преводу како би се читалац приморао на искорак из сопственог језичког комфора. У Албахаријевом случају, ова стратегија служи као инструмент очувања специфичног сензибилитета поднебља.

Посебно сложен аспект форинизације детектује се у третману лексичких германизама, као што је лексема „милерам”. Иако се ова реч у српском језику доживљава као део домаћег гастрономског наслеђа, она је етимолошки „страно тело” (нем. *Müller* – немачки произвођач млечних производа, *Rahm* – павлака). Давид Албахари специфичне локалне одреднице адаптира ради лакше рецепције код страног читаоца.

„Купио сам сир [...] ; милерама више није било.” (ИТ, стр. 28) → „I bought some cheese [...] ; sour cream had already been sold.” (ЦТ, стр. 25)

Аналитички осврт. Овде долази до својеврсног парадокса. Аутор је желео да примени радикални облик форинизације на енглеском језику, чиме би задржао изворну германску путању како би указао на слојевитост српског језичког простора. Међутим, управо на овом примеру видимо границе форинизације у аутопреводу – Давид Албахари свесно одустаје од формалног егзотизма зарад дубље семантичке јасности, што је одлука својствена аутору који поседује суверену власт над „животом” свог текста у новом систему.

Стратегија доместикације: тежња ка течности и природности (енгл. *fluency*)

Са друге стране, стратегија доместикације усмерена је ка минимализовању страности текста и његовом потпуном прилагођавању нормама циљног језика и културе. У нашем корпусу, ова стратегија је доминантна на синтаксичком плану, где Давид Албахари тежи ка ономе што Венути назива „невидљивошћу преводиоца”.

Доместикација код Давида Албахарија није пуко поједностављивање већ висока уметност прилагођавања ритма. То се најочитије види у замени локалних одредница прецизнијим топонимима. На пример, када лексему *juī* преводи као *to Kosovo*, аутор не врши само географску замену већ користи доместикацију као алат за дешифровање имплицитних значења. За српског читаоца *juī* носи специфичан конотативни пртљаг, док би за англофоног читаоца остао нејасан без ове преводилачке интервенције. Овај захват потврђује да доместикација у аутопреводу служи за успостављање функционалне еквивалентности, чиме се осигурава да емоционални и информативни интензитет дела остане неокрњен током преноса из једног језичког система у други.

„[...] па смо кренули на јут, према планинама које су већ биле застрте снегом.” (ИТ, стр. 18) → „[...] so we headed to Kosovo, toward the mountains already covered with snow.” (ЦТ, стр. 15)

Аналитички осврт. Овде Давид Албахари свесно мења апстрактну географску одредницу *juī* прецизним топонимом *Kosovo* како би англофоном читаоцу моментално пружио неопходан социокултурни контекст који реч *juī* сама по себи у енглеском језику не поседује.

Експликација преводилачких јосиујака кроз јриносе из корјуса

Након макростратегијског мапирања, неопходно је извршити ригорозну таксономску анализу операција на микроплану. У овој фази рада, преводилачки поступци се не третирају као изоловани технички захвати већ као део ширег процеса интердисциплинарног преговарања. Свака интервенција у оригинални матрични текст рефлектује ауторову свесну намеру да изврши рекалибрацију значења у складу са прагматичким и културолошким захтевима циљног језика.

Поступак додавања (енгл. *addition*) и епистемичка модализација

Додавање у Албахаријевом аутопреводу не дефинишемо као лексичку редундантност већ као стратегијску експликацију конотативног слоја који је у изворнику остао у домену имплицитног или недореченог.

„[...] некада је морао бити кицош.” (ИТ, стр. 65) → „[...] although once, I am inclined to believe, he must have been a real dandy.” (ЦТ, стр. 59).

Аналитички осврт. У овој секвенци детектујемо феномен епистемичке модализације. Увођењем перформативне клаузе „I am inclined to believe”, аутор као аутопреводац врши интроспективни повратак у сопствени наративни универзум, нудећи енглеском читаоцу виши степен модалне сензитивности и ауторске дистанце. Лексичка инкрементација у виду интензификатора *real* служи за прецизно фиксирање семантичког фокуса. Овај поступак недвосмислено доказује да аутопреводац поседује суверенитет који конвенционални преводац ретко конзумира – право на накнадно нијансирање егзистенцијалног статуса сопствених јунака ради постизања снажнијег ефекта у језику циља.

Изостављање (енгл. *omission*) као инструмент семантичке дестилације

Изостављање у овом корпусу представља радикалну примену теорије језичке економије, где аутор врши филтрирање текста ради постизања максималне стилске продорности и елиминације културолошког баласта.

„[...] мрве теста и фила [...]” (ИТ, стр. 28) → „[...] the crumbs [...]” (ЦТ, стр. 24).

Аналитички осврт. Овај пример илуструје процес преласка са партикуларне дескрипције на апстрактну семантичку редукцију. Изостављањем специфичних детерминатива *тест* и *фила*, Давид Албахари елиминише детаље који би у енглеској синтакси могли деловати као непотребан когнитивни терет. Редукција на суперхипоним *crumbs* омогућава већи степен синтагматске кохезије и убрзава наративни темпо. Оваква интервенција потврђује ауторову склоност ка доместикацији кроз елиминацију семантичке сувишности (или лексичке редундантности), чиме се постиже да естетска функција превода превлада над дословном денотативном прецизношћу.

Пермутација (енгл. *permutation*) и синтаксичка калибрација

Пермутација се анализира као операција којом се врши редефинисање информационе структуре реченице – њеног полазишта (теме) и новог податка који се истиче (реме), ради усклађивања са прагматичким и прозодијским захтевима циљног језика.

„[...] сада је то нешто што разгони спокој [...]” (ИТ, стр. 11) → „[...] but it is something that disturbs my tranquillity now [...]” (ЦТ, стр. 10).

Аналитички осврт. Дислокација темпоралног деиктика *now* на финалну реченичну позицију представља синтаксичку транслокацију у служби постизања природности израза (енгл. *naturalness*). Овај захват омогућава реализацију Венутијевог концепта „транспарентности”, јер се реченична мелодија прилагођава канонским нормама енглеског језика. Пермутација овде функционише као механизам за рекалибрацију фокуса: док српски изворник акценује тренутак промене, превод фаворизује когнитивну флуидност, чиме текст задобија статус органског дела унутар англосаксонског књижевног система.

Замењивање (енгл. *substitution*) и дискурсна адекватност

Замењивање дефинишемо као најрадикалнији облик преводилачког „преговарања”, где аутор напушта формалну еквиваленцију зарад постизања функционалне и аксиолошке адекватности.

„Један оболели кутњак [...]” (ИТ, стр. 72) → „When one of his molars had to be taken out [...]” (ЦТ, стр. 68).

Аналитички осврт. Статична номинална синтагма из оригинала супституисана је динамичном глаголском клаузом која имплицира каузалност и догађајност. Ово је еклатантан пример функционалне апроксимације, где се дескриптивни статус изворника трансформише у наративну секвенцу. Аутопреводац овде делује као интердисциплинарни медијатор који препознаје предност енглеске глаголске динамике над номиналном густинском српског језика, чиме се значајно олакшава когнитивна рецепција код страног читаоца.

Појачавање (енгл. *emphasizing*) и афективна компензација

Појачавање служи као стратешки инструмент за очување афективног волумена текста који би неминовно био умањен током процеса језичке translације.

„[...] како се дере [...]” (ИТ, стр. 84) → „[...] his moans and shrieks.” (ЦТ, стр. 79).

Аналитички осврт. Трансформација једноставног глагола јаке експресивне снаге у биномну лексичку структуру *moans and shrieks* представља поступак афективне компензације. Будући да процес превођења често води ка тзв. *levelling-у* (поравнавању значења), Давид Албахари свесно подиже лексички интензитет како би очувао драматичну тензију изворника. Овакав поступак рефлектује сувереност аутора који реинтерпретира сопствени емоционални искуствени свет ради постизања максималног утицаја на нови аудиторијум.

Уопштавање (хиперонимија)

„[...] али помисао на непријатности пликове на табанима или нажуљане стражњице враћала нас је у кревет.” (ИТ, стр. 13) → „[...] but the very thought of discomfort, of blisters on our feet or behinds, would send us back to bed.” (ЦТ, стр. 12).

Аналитички осврт. Изворни појмови *ћликови* и *жуљеви* у аутопреводу имају само именицу у множини *blisters*, која обухвата оба појма. У овом случају аутор бира економичност циљног језика уместо семантичке диференцијације изворног језика, како би очувао стилску природност текста.

Парафраза

„Остале су још само крхотине, чанчићи у којима забеласа траг светлости.” (ИТ, стр. 77) → „There are only fragments, little bowls with traces of white light.” (ЦТ, стр. 69)

Аналитички осврт. Преводачки поступак парафразирања изворног појма *чанчићи* употребљен је у одсуству директног лексичког еквивалента у циљном језику. Семантички приближним изразом *little bowls* постиже се разумљивост и природност у циљном језику, уз извесно стилско и културно редуковање изворног појма. Додатно објашњење у фусноти је могућа, али не и нужна допуна, будући да аутор често даје предност наративној флуидности у односу на експлицитно културолошко појашњење.

Описни превод

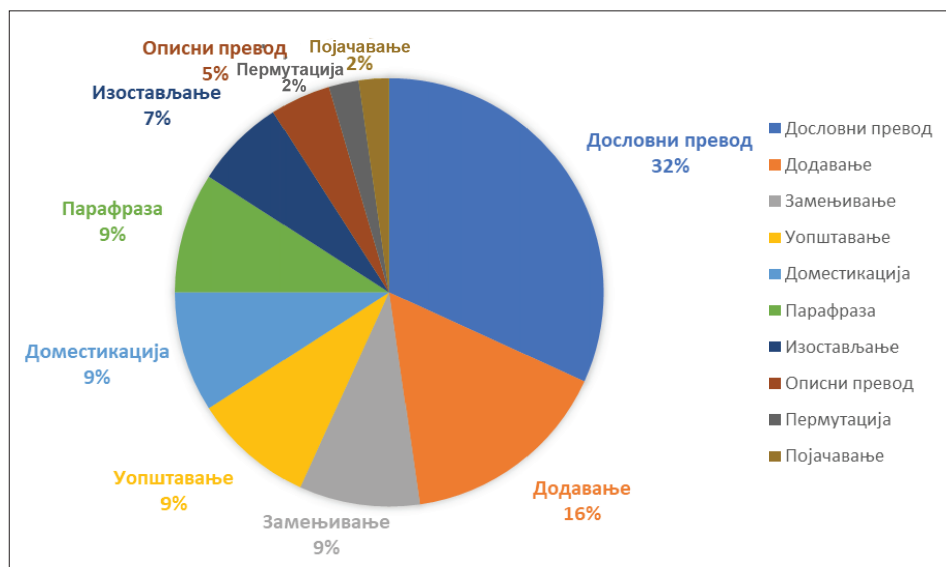
„Отац је као конференсије, подигао руку и усмерио је ка сваштоједу.” (ИТ, стр. 32) → „As if he were a master of ceremony, my father raised his arm and pointed to the omnivorous man.” (ЦТ, стр. 29)

Аналитички осврт. Описни превод користи се када је изворна реч (*конференсије*) сувише формална за циљни текст. Тај проблем решен је дескриптивним преводачким поступком (енгл. *master of ceremony*), чувајући

комуникативну ефикасност у циљном језику. Аутор не тежи дословности, већ очувању наративне функције израза у новом језичком и културном контексту.

Статистичка дистрибуција преводилачких поступака: квантитативна верификација

У оквиру спроведене анализе изворног дела и аутопревода романа *Цинк* (*Tsing*) Давида Албахарија, прикупљени примери су категорисани према специфичним преводилачким поступцима који чине окосницу аутопреводилачког процеса. Квантификовање ових поступака омогућава нам прецизан увид у хијерархију преводилачких одлука и учесталост примена одређених стратегија реконтекстуализације.

Слика 1. Процентуални приказ заступљености преводилачких стратегија у делу *Цинк* Давида Албахарија

У корпусу који обухвата одабране пасаже из изворног текста и аутопревода романа *Цинк* и *Tsing* укупно су издвојене и анализиране 44 преводилачке интервенције. Као што се на слици може уочити, стратегија дословног превода фигурира као доминантна операција (32%), што сугерише ауторову тежњу ка очувању изворног синтаксичког и семантичког матричног оквира где год је то лингвистички изводљиво. Додавање је заступљено са 16%, што потврђује претходну тезу о потреби за епистемичком модализацијом и накнадним ауторским појашњењима.

Нарочито је занимљива еквидистанца између стратегија парафраза (9%), уопштавања (9%) и доместикације (9%), чиме се постиже равнотежа

између очувања значења и културолошког прилагођавања. Нешто нижа заступљеност изостављања (7%) индицира да аутор ретко прибегава радикалној редукцији садржаја.

Чињеница да у корпусу није детектован ниједан случај радикалног преноса „Другости” без преводилачке интервенције доводи до закључка да Албахари тежи ка афирмацији сопственог језичког израза унутар новог система, избегавајући вештачку „англиканизацију” текста. Овим се објашњава и висок степен дословног превода – он служи као сидро које онемогућава губитак аутентичног гласа приликом транзиције. Најфиније стилске калибрације спроведене су кроз описни превод (5%), док пермутација (2%) и појачавање (2%) представљају најсуптилније, али функционално изузетно значајне тачке ауторског „преговарања” са текстом.

Закључак

Давид Албахари заузима канонизовано место у савременој књижевности, при чему укупни дијапазон његовог стваралаштва имплицира нераскидиву везу између примарног ауторства и преводилачке праксе. Спроведена дескриптивна и контрастивна анализа његовог аутопревода сугерише висок степен методолошке доследности и аксиолошке одговорности према изворном тексту. Албахаријев аутопреводилачки поступак карактерише семантичка прецизност и функционална адекватност, заснована на примени директних еквивалената. Оваквим приступом остварена је трансмисија изворног значења у циљни текст (ЦТ), уз симултану инкорпорацију културолошких, социолошких и осталих диференцијалних елемената изворне лингвокултуролошке парадигме. Диверзитет преводилачких поступака и верност у трансмисији релевантних информација потврђују ауторову дискурсну сувереност и телеолошку усмереност ка очувању форме као конститутивног елемента уметничког израза.

Са аспекта квантитативне и квалитативне дистрибуције преводилачких стратегија, евидентна је доминација стратегије дословног превода, што индицира тежњу ка очувању изворне поетичке матрице. Корелативно са дословним преношењем, аутор имплементира поступке доместикације, адиције, омисије и парафразе, чиме врши калибрацију изворног текста (ИТ) према перцептивним капацитетима и језичком сензибилитету циљне аудиторије. Релативно ниска фреквентност радикалнијих одступања у оквиру корпуса представља директну рефлексију ауторског преводилачког искуства и тежње ка лексичкој концизности. Процес превођења у овом контексту превазилази оквире лингвистичке еквиваленције; он захтева дубоку пенетрацију у културни контекст и дефинисање оптималног односа између текстуалне лојалности и ауторске слободе.

У том смислу, интердисциплинарност се конституише као фундаментални методолошки инструмент у процесу обликовања функционално успешног превода. Егзактно познавање материје изворног дела, језичког система, као и историјско-социолошког контекста, пружа аутопреводиоцу епистемичку предност у односу на екстерне медијаторе. Уз предуслов двојезичке суверености, аутор кроз оквире интердисциплинарног приступа реинтерпретира и трансформише сопствени књижевни идиом. Он извршава реконтекстуализацију дела за диференцијални културни систем, чиме остварује аутокомплементацију и финалну надградњу сопственог опуса.

Ово истраживање представља настојање ауторки да научно осветле феномен аутопревођења у српској књижевној пракси. Тиме је направљен покушај да се начини помак ка конституисању критичког транслатолошког простора који афирмише интеркултурални дијалог и признавање језичких и културних различитости.

Извори

- Албахари, Д. (1988). *Цинк*. Београд: Филип Вишњић. (ИТ)
 Albahari, D. (1997). *Tsing*. Evanston, Illinois: Northwestern University Press. (ИТ)

Литература

- Ивановић Миленковић, С. (2023). *Неодјављени интервју са Давидом Албахаријем: О поетици аутопревођења*. Лична документација аутора.
 Ивановић Миленковић, С. (2024). *Интердисциплинарност у аутопревођењу аутора савремене прозе на енглеском и српском језику* (неодјављена докторска дисертација). Филолошки факултет, Београд.
 Arnau i Segarra, P., Joan i Tous, P., & Tietz, M. (2002). *Escribir entre dos lenguas. Escritores catalanes y la elección de la lengua literaria*. Kassel: Edition Reichenberger.
 Baker, M. (2018). *In Other Words: A Coursebook on Translation*. London – New York: Routledge.
 Bassnett, S. (2013). *Translation Studies*. London: Routledge.
 Hlebec, B. (2009). *Prevodilačke tehnike i postupci*. Beograd: EBG.
 Hokenson, J., & Munson, M. (2007). *History and Theory of Literary Self-Translation*. Manchester: St. Jerome Publishing.
 Ilić, S. i Geogijev S. (2004, 18. novembar). Između buke i besa. *Vreme*. <https://vreme.com/kultura/izmedju-buke-i-besa/>
Oxford English-Serbian Student's Dictionary. (2006). Oxford: Oxford University Press.
 Petrucă, I. (2013). Self-translation, a communication bridge between cultures. In: I. Boldea (Ed.), *Studies on Literature, Discourse and Multicultural Dialogue. Section: Language and Discourse* (pp. 759–762). Târgu Mureș: Arhipelag XXI.
 Popović, A. (1976). *Dictionary for the Analysis of Literary Translation*. Edmonton: University of Alberta.

- Pym, A. (2010). *Exploring Translation Theories*. London – New York: Routledge.
- Roscoff, N. (2015). *On Literary (Ab)normality: Lolita and Self-Translation* (Unpublished PhD thesis). University of Alberta, Canada.
- Salibra, L. (1977). Liola. Pirandello autotraduttore dal siciliano. *Bollettino del Centro di Studi Filologici e Linguistici Siciliani*, 13, 257–292.
- Steiner, G. (1975). *After Babel: Aspects of Language and Translation*. London – New York: Oxford University Press.
- Toury, G. (1995). *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Venuti, L. (1995). *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London: Routledge.
- Whyte, C. (2002). *Against Self-Translation*. *Translation and Literature*, 11(1), 64–71. <https://doi.org/10.3366/tal.2002.11.1.64>

Slava M. IVANOVIĆ MILENKOVIĆ

Irena M. PANTIĆ

Kosovo and Metohija Academy of Applied Studies

Peć Department

Leposavić (Serbia)

Interdisciplinarity in the Self-Translation of *Cink* (Tsing) by David Albahari

Summary

This paper analyzes the specifics of self-translation through a case study of David Albahari's novel *Cink* (1988) and its English version, *Tsing* (1997). The research focuses on the role of an interdisciplinary approach in addressing complex translation challenges, emphasizing the interplay between linguistic and extra-linguistic factors. The study operates on the hypothesis that the author-as-self-translator utilizes his unique position and dual competence to perform a creative recontextualization of the work. Consequently, self-translation transcends mere substitution and becomes an autonomous act of "rewriting." Employing a comparative textual analysis between the source and target texts, the study draws upon translation studies frameworks, specifically foreignization and domestication strategies. The results indicate that a deep understanding of the cultural and historical context equips the self-translator with a superior capacity to formulate nuanced solutions that extend far beyond literal equivalence.

Keywords: interdisciplinarity; self-translation; David Albahari; translation studies; cultural transfer.

Ovaj članak je objavljen i distribuira se pod licencom *Creative Commons ауторство-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).